

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rangaistumääräyslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan rangaistumääräyslain soveltamisalan laajentamista koskemaan myös vähäisiä asianomistajarikoksia sekä menettämisseuraamuksen rahanarvon ylärajan tarkistamista.

Tarkoituksena on, että ehdotettu laki tulee voimaan samanaikaisesti rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsiteltävän lainsäädännön kanssa eli vuoden 1991 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

Rikokset voidaan meillä syyteoikeuden järjestelyn perusteella jakaa toisaalta virallisen syytteen alaisiin rikoksiin ja toisaalta asianomistajarikoksiin. Asianomistajarikoksia ovat ne, joista virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikosta syytteeseen pantavaksi. Muista rikoksista virallisella syyttäjällä on yleensä oikeus ja velvollisuus nostaa syyte asianomistajan syyteilmoituksesta riippumatta.

Rangaistumääräysmenettely on varsinaista oikeudenkäyntiä nopeampi ja yksinkertaisempi menettely vähäisten rikosasioiden käsittelyä varten. Rangaistumääräyksiin voidaan rangaistumääräyslain (146/70) 1 §:n mukaan kuitenkin ratkaista ainoastaan sellaista rikkomusta koskeva asia, joka on virallisen syytteen alainen.

Tammikuun 1 päivänä 1991 voimaan tulevassa laissa rikoslain muuttamisesta (769/90) on asianomistajarikosten alaa laajennettu. Asianomistajarikoksiksi on säädetty hallituksen esityksessä (hall.es. 66/1988 vp.) ehdotettujen eräiden rikosten lisäksi myös näpistys ja lievä kavallus. Eduskunnan lakivaliokunta on hallituksen esityksen johdosta antamassaan

mietinnössä n:o 6/1990 edellyttänyt hallituksen huolehtivan siitä, että näpistystä ja lievää kavallusta koskevat asiat voidaan edelleen käsitellä rangaistumääräysmenettelyssä.

Rangaistumääräyslaissa säädetty menettelyn rajoittaminen virallisen syytteen alaisiin rikoksiin on peräisin ensimmäisestä, 19.6.1931 annetusta rangaistumääräystä koskeneesta laista (206/31). Tuota lakia edeltäneessä hallituksen esityksessä (HE 17/31) rajoitusta oli perusteltu sillä, että asianomistajan syytettä olisi aina käsiteltävä varsinaisessa oikeudenkäynnissä. Nykyisin rajoitusta ei enää tällä perusteella voida pitää tarpeellisena. Voimassa olevan rangaistumääräyslain 17 §:n mukaan asiassa, jonka käsittelyssä tuomioistuimessa asianomistajalle on varattava tilaisuus käyttää puhevaltaa, rangaistumääräysmenettelyn käyttäminen edellyttää asianomistajan suostumusta. Tämä säännös toimisi myös asianomistajarikosten osalta asianomistajan itsenäisen puhevallan turvana. Asianomistajalla olisi oikeus vaatia rikkomusta koskevan syytteen käsittelemistä tuomioistuimessa. Asianomistajarikosten luonteesta johtuen näissä asioissa tulisi aina hankkia asianomistajan kannanotto rangaistumääräysmenettelyn käyttämiseen.

Rangaistumääräysmenettelyssä käsiteltiin vuonna 1986 koko maassa noin 270.400 asiaa.

Näistä näpistystä tai sen yritystä koskevia asioita oli noin 15.300. Varsinaisessa oikeudenkäynnissä käsiteltäväksi jäi samana vuonna noin 1.300 tällaista asiaa. Vuonna 1988 rangaistusmääräysmenettelyssä käsiteltiin noin 16.700 näpistystä tai sen yritystä koskevaa asiaa. Esimerkiksi kaikkien näpistystä koskevien asioiden siirtäminen varsinaiseen oikeudenkäyntiin ei olisi tuomioistuimen työn jakautumisen ja käsittelyn joutuisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Tämä koskee muitakin sellaisia asianomistajarikoksia, jotka voidaan luokitella vähäisiksi, yksinkertaisiksi ja selviksi.

Edellä mainituista syistä esityksessä ehdotetaan rangaistusmääräyslain soveltamisalan laajentamista koskemaan sellaisiakin rikkomuksia, joiden osalta syytteen nostaminen edellyttää asianomistajan ilmoitusta.

Rikoslain voimaanpanoasetuksen 17 §:n 2 momentin mukaan asianomistajalla on oikeus peruuttaa asianomistajarikoksen johdosta tekemänsä syyttämispyyntö ennen kuin juttu on ollut tuomioistuimessa esillä. Asianomistajan mainittua oikeutta ei ole syytä rajoittaa rangaistusmääräysmenettelyssä. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi peruutus-oikeutta koskeva säännös. Suostumusta rangaistusmääräysmenettelyn käyttämiseen asianomistaja sitä vastoin ei voi peruuttaa.

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä.

2. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole organisatorisia tai taloudellisia vaikutuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei rikkomuksen edellytetä olevan virallisen syytteen alainen, jotta sitä koskeva asia voitaisiin käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä. Ehdotuksen toteutuminen merkitsisi, että myös muunlaista rikkomusta koskeva asia voidaan käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä, jos asianomistaja on ilmoittanut rikkomuksen syytteesenpanoa varten ja jos myös muut rangaistusmääräyslaissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Tällaisia edellytyksiä ovat muun ohella asianomistajan suostumus rangaistusmääräysmenettelyn käyttämiseen.

Pykälän mukaan voidaan rangaistusmääräyksellä ratkaista sellainen menettämisuraamus, joka raha-arvoltaan ei ole suurempi kuin 1 000 markkaa. Määrä on ollut sama siitä asti kun laki säädettiin 20 vuotta sitten. Rahanarvon alenemisen vuoksi määrä ehdotetaan korotettavaksi 5 000 markaksi.

8 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan asianomistajalla on oikeus peruuttaa tekemänsä syyte ilmoitus, kun asia koskee asianomistajarikosta. Peruuttaminen on tehtävä ennen kuin asia on ratkaistu.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti kuin rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäiseen vaiheeseen sisältyvät lait eli 1 päivänä tammikuuta 1991.

Niiden asioiden käsittelyä varten, jotka koskevat sellaisia rikoksia, jotka muuttuvat vuoden 1991 alusta virallisen syytteen alaisista asianomistajarikoksiksi, tarvitaan lakiin siirtymäsäännös. Tämän vuoksi ehdotetaan, että aikaisempaa lakia on sovellettava niihin tapauksiin, joissa rangaistusvaatimus on annettu syytetylle tiedoksi vuoden 1990 puolella. Säännös merkitsee sitä, että ennen lain voimaantuloa tehty virallisen syytteen alainen rikos, joka muuttuu asianomistajarikokseksi, voidaan lain voimaantulonkin jälkeen ratkaista rangaistusmääräyksellä, vaikka asianomistaja ei olekaan tehnyt syyte ilmoitusta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

rangaistumääräyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 27 päivänä helmikuuta 1970 annetun rangaistumääräyslain (146/70) 1 § sekä
lisätään 8 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

1 §

Rikkomusta koskeva asia, jossa virallinen syyttäjä vaatii rangaistukseksi sakkoa, voidaan ratkaista rangaistumääräyksen taikka, syytetyt poissaolosta huolimatta, tuomioistuimen päätöksellä sillä tavoin kuin jäljempänä säädetään, jolleivät erityiset syyt vaadi asian käsittelemistä yleistä rikosasiain oikeudenkäyntiä noudattaen. Samassa järjestyksessä tällainen asia voidaan mainituin edellytyksin ratkaista, kun syyttäjä sakkorangaistuksen ohella vaatii valtiolle menetettäväksi omaisuutta tai sen arvoa taikka rikkomuksen tuottamaa taloudellista hyötyä, jollei vaadittu menettämisseuraamus raha-arvoltaan ole suurempi kuin 5 000 markkaa, sekä silloinkin, kun rikkomuksesta saatava seurata muukin seuraamus, mikäli syytetyä ei vaadita tuomittavaksi siihen.

8 §

— — — — —
 Asianomistaja voi ennen asian ratkaisemista peruuttaa tekemänsä syyteilmoituksen, jos asia koskee sellaista rikkomusta, josta virallinen syyttäjä ei saa tehdä syytettä ilman mainittua syyteilmoitusta.

—————
 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 1991.

Asioissa, joissa rangaistusvaatimus on annettu syytetylle tiedoksi ennen tämän lain voimaantuloa, on kuitenkin sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 21 päivänä syyskuuta 1990

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Tarja Halonen*

L a k i

rangaistusmääräyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 27 päivänä helmikuuta 1970 annetun rangaistusmääräyslain (146/70) 1 § sekä lisätään 8 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Virallisen syytteen alaista rikkomusta koskeva asia, jossa virallinen syyttäjä vaatii rangaistukseksi sakkoa, voidaan ratkaista rangaistusmääräyksen taikka, syytetyn poissaolosta huolimatta, tuomioistuimen päätöksellä sillä tavoin kuin jäljempänä säädetään, jolleivät erityiset syyt vaadi asian käsittelemistä yleistä rikosasiain oikeudenkäyntiä noudattaen. Samassa järjestyksessä tällainen asia voidaan mainituin edellytyksin ratkaista, kun syyttäjä sakkorangaistuksen ohella vaatii valtiolle menetettäväksi omaisuutta tai sen arvoa taikka rikkomuksen tuottamaa taloudellista hyötyä, jollei vaadittu menettämisseuraamus rahanarvoltaan ole suurempi kuin 1 000 markkaa, sekä silloinkin, kun rikkomuksesta saattaa seurata muukin seuraamus, mikäli syytettyä ei vaadita tuomittavaksi siihen.

Ehdotus

1 §

Rikkomusta koskeva asia, jossa virallinen syyttäjä vaatii rangaistukseksi sakkoa, voidaan ratkaista rangaistusmääräyksen taikka, syytetyn poissaolosta huolimatta, tuomioistuimen päätöksellä sillä tavoin kuin jäljempänä säädetään, jolleivät erityiset syyt vaadi asian käsittelemistä yleistä rikosasiain oikeudenkäyntiä noudattaen. Samassa järjestyksessä tällainen asia voidaan mainituin edellytyksin ratkaista, kun syyttäjä sakkorangaistuksen ohella vaatii valtiolle menetettäväksi omaisuutta tai sen arvoa taikka rikkomuksen tuottamaa taloudellista hyötyä, jollei vaadittu menettämisseuraamus rahanarvoltaan ole suurempi kuin 5 000 markkaa, sekä silloinkin, kun rikkomuksesta saattaa seurata muukin seuraamus, mikäli syytettyä ei vaadita tuomittavaksi siihen.

8 §

Asianomistaja voi ennen asian ratkaisemista peruuttaa tekemänsä syyte ilmoituksen, jos asia koskee sellaista rikkomusta, josta virallinen syyttäjä ei saa tehdä syytettä ilman mainittua syyte ilmoitusta.

—————

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991.

Asioissa, joissa rangaistusvaatimus on annettu syytetylle tiedoksi ennen tämän lain voimaantuloa, on kuitenkin sovellettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.
